Cevat Özkaya: Düşünsel ve Kültürel Üretimde Öncü Bir Şahsiyet

Pınar Yayınları'nın kurucularından ve uzun yıllar genel yayın yönetmenliğini yürüten Cevat Özkaya'nın düşünsel ve kültürel üretim kadar önemsediği ve mümkün mertebe fiiliyata döktüğü başlıklardan biri de yeni nesillerin yetişmesine sunduğu katkıdır. Bu katkı geçmiş ile geleceği birlikte okuyan, birini ötekisine tercih etmeyen bir katkıydı. Vefatının ardından Cevat Özkaya'nın aziz hatırasını dostları ve çalışma arkadaşlarıyla konuştuk.

Naman BAKAÇ

26 Ekim 2026

https://perspektif.online/cevat-ozkaya-dusunsel-ve-kulturel-uretimde-oncu-bir-sahsiyet/

Pınar Dergisi, Pınar Yayınları, *Umran Dergisi*, Araştırma ve Kültür Vakfı, Bosna Dayanışma Vakfı, Kafkas Vakfı, MAZLUMDER gibi düşünce, yayın, kültür, siyaset alanları ve toplumsal departmanlarda hatırı sayılır izler bırakan bir şahsiyet olan Cevat Özkaya 16 Ekim 2026'da vefat etti. Öğrenci iken babasının gönderdiği harçlığın büyük bir kısmını kitaba harcayan bu isim, kanser tedavisi gördüğü hastanede ölmeden önce bile kitap ve gözlük isteyecek kadar düşünce ve kitap ehli bir isimdi Cevat Özkaya. Bir tür gençlikten ölüme uzanan kitap serüveni denilebilir. Sanki İsmet Özel'in şu mısrasının hilafına yaşadı: "Ölmedim, bir gençlik ölümü saklı kaldı bende."

Düşünce ve kitap yoluyla kültürel üretimi önemsediği kadar kültürel hafızanın korunmasına da önemli katkılar sundu Cevat Özkaya. Hafızam beni yanıltmıyorsa *Umran Dergisi*'nin bir mottosu olan "Gelenekten Geleceğe" bunun bir dışavurumu olarak okunabilir. Kültürel üretime ve kültürel hafızayı korumaya dönük retorik düzeyinde kalmayan şu çalışmaları sıralansa yeridir: *İstanbul'un Kültürel Yüzü: Cağaloğlu, Sultanahmet, Beyazıt* adlı eser, Cağaloğlu'nu yeniden kitap, yaşam ve kültür merkezi haline getirmeye çalışan yerel yönetimlerle işbirliği, kadim düşüncenin yeni nesillere tanıtılması ile modern düşüncenin sorunlarını bilmeye, tartışmaya ve sorgulamaya dönük günümüz filozoflarının kitaplarını neşretmesi...

Cevat Özkaya'nın düşünsel ve kültürel üretim kadar önemsediği ve mümkün mertebe fiiliyata döktüğü başlıklardan biri de yeni nesillerin yetişmesine sunduğu katkıdır. Bu katkı geçmiş ile geleceği birlikte okuyan, birini ötekisine tercih etmeyen bir katkı ki, sanırım AÇILIM KİTAP isminde alt bir yayınevi ya da kitap serisi başlatması bunun bir göstergesi olsa gerek. Gençleri yargılamaya değil anlamaya, hazır cevaplar sunmaya değil düşünmeye, donmaya değil sorgulamaya ve bitmek bilmeyen ısrarla okumaya, okumaya, okumaya teşvik etmesiydi. Bu yüzden vefatından sonra Cengiz Çandar ve Şemsettin Özdemir gibi büyükleri de Ayşe Olgun ve Sare Şanlı gibi genç kuşaklar da ona dair olumlu cümleler sarfettiler.

“Bize bir zevk-i tahattur kaldı / Bu sönen, gölgelenen dünyada!” (Soldan sağa): Metin Alpaslan, Cevat Özkaya, Asım Öz, Mehmet Menteşoğlu, Kürşad Atalar, Abdullah Yıldız, Şemseddin Özdemir, Abdurrahman Arslan. (9 Ağustos 2025 Cumartesi, AKV – Fotoğraf Pınar Yayınları Arşivi’nden alınmıştır.)

Başka cümleler kurabilecek yine geçmiş ve yeni jenerasyondan oluşan şahsiyetlere Cevat Özkaya’nın şahsiyetini, düşünce, yayın ve kültür dünyasına sunduğu katkıları, yeni nesillere yönelik bakışını Editör-Yazar Asım Öz’e, Araştırmacı-Yazar Abdullah Yıldız’a ve Pınar Yayınları Koordinatörü Mehmet Semih Özdemir’e sorduk.

CEVAT ABİ: BİR DOST VE YOL GÖSTERİCİ

Asım ÖZ/Editör-Yazar

Benden, abim Cevat Özkaya’nın vefatı vesilesiyle “daha çok kısa duygu-düşünceleri içeren” bir metin istendiğinde yıllar öncesine gittim. Pınar Yayınları ve *Umran dergisi* ile Denizli’deyken 1990’ların ortalarında ‘bizi biz kılan’ın ne olduğunu sökme sürecinde tanıştım. Kitaplar da dergide yazılanlar da zordu, tüm kelimeler gibi... Dergide yazılarını okuduğum Cevat abiyle ilk defa 2000’lerin başlarında Araştırma ve Kültür Vakfı’nın (AKV) Fatih’teki merkezinde karşılaştım. Hafızam beni yanıltmıyorsa yakın tarihimizin artık bize uzak olmaktan çıktığını gösteren bir konuşma yapmıştı. Okumayı çok sevdiği hatıra kitaplarından hafızasına kaydettikleriyle de bezeliydi konuşması. Bir süre sonra dergide yazmaya başlayınca abilerimden Abdullah Yıldız, AKV’nin üst katında beni onunla tanıştırmıştı. Daha sonra hem onunla hem de diğer abilerimle, yayınevi ve dergi ile münasebetim gelişti ve dostluğa dönüştü.

Simone Weil dostluk için şöyle der: “Kıyaslanamaz ve ölçüsüz bir nimet, metaforik olarak değil de kelimenin tam anlamıyla bir *yaşam pınarı*.” Filozofun mektubundaki dokunaklı bu dostluk tarifinin evvelini ve sonrasını Cevat abili anları düşünerek okuduğumda boğazımın düğümlendiğini, anlatılmaz derecede duygulandığımı itiraf etmeliyim. Bir kaynağı da dostluk olan ve hayattaki en güzel, en asil duygulardan sevinçli anlarımızı hatırlayarak teselli oldum. Cevat abi üzerine yazılacak söylenecek hemen her şeyin benim açımdan iki kelimede özetlenmesi mümkün: *Dost* ve *yol gösterici*. Gerçekten de öyledir. Cevat Özkaya yalnızca benim için değil; karım, çocuklarım ve tüm ailemiz için hayatımızı genişleten bir abi, içimizdeki güveni her dem tazeleyen bir dost ve en önemlisi de büyük bir yol gösterici oldu. Bizlere verdiği güven; sıcak, yaratıcı ilişkiler kurmamıza yardım eden kocaman bir köprüydü. İki gün önce onu hiç tanımayan yeğenim Furkan, Osmaniye’den başsağlığı için arayınca bizim ailecek gittiğimiz her yere Cevat abiyi, onun sesini ve saatlerce süren bereketli sohbetlerini de götürdüğümüzü daha iyi anladım. Şair yerden göğe kadar haklı: “Hatıralar da dal istiyor/Kuşlar gibi konacak.”

Cevat abinin hayatını başladığımız fakat bitiremediğimiz nehir söyleşi vesilesiyle daha yakından öğrenme imkânı buldum. Onun yaşamı öğrencilik yıllarından itibaren evle okul

arasına ya da evle iş arasına sıkışmamış. 22 yaşındayken yazı işleri müdürlüğünü üstlendiği aylık edebiyat ve sanat dergisi *Pınar*'daki çalışmalarından vefatına kadarki ömrü bunu gösterir bize. Hastalığında bile arkadaşları ve dostları ile beraber oldu; hayatını evle sınırlamadı. Yayın kurulu toplantılarını, Kısa'dan Hisse Film Festivali danışma kurulu üyeliğini ve *Umran* dergisinin genel yayın yönetmenliğini mesuliyet şuuru ile sürdürdü. Kültür, sanat ve düşünce ile yahut harfiyat işleriyle sınırlı değildi ilgisi. Bunun için sadece Esed rejimi devrildikten sonraki Suriye seyahatini hatırlamak yeterli olur sanırım. Son derece geniş yaşantı deneyimlerini dikkate alırsak, Cevat abiyle sorumluluk eksenli 'kamusal hayat'ın sınırları hayli geniştir, diyebiliriz.

Şunun altını çizmek gerekir sanırım: Cevat abi, dostluğun derin, sırrına erilmez, aydınlık yüzüydü. Cevat abiden bir dost, bir yayıncı olarak bundan sonra daha çok bahsedilecek. İnceliklerinden de. Bunlar onun daha iyi tanınmasını ve daha iyi değerlendirilmesini sağlayacak hiç şüphesiz. Çok sınırlı bir metinde ancak bunları yazabildim. İstanbul Eğitim Enstitüsünden hocası bir şairin cümleleriyle söylersek "Yazılmadan kaldı bazı şeyler; gene de yazılmış kadar oldu."

Yitirdiğim, abim, can dostum ve yol açıcı bir yayıncıydı her yönüyle. Şu günlerde dostluğunu sunarak bizlere ne denli büyük bir hediye verdiğini daha iyi idrak ediyoruz. Şimdi evimizde her şey yerli yerinde... Kalbin elem günlerinde tek onun sesi eksilen. Rahmeten vasia.

HER KESİMDEN HERKESİN ABİSİ İDİ

Abdullah YILDIZ/Araştırmacı-Yazar

İdealist bir dava adamı, candan bir dost, yüreği bütün mazlumları ve mağdurları kucaklayan bir gönül insanı, beraber yola çıktıklarını yarıda bırakmayan bir yoldaş ve tanıdığı tanımadığı insanların sırtını güvenle yaslayacağı emin ve güvenilir bir arkadaştı Cevat Özkaya.

Herkesin ve her kesimden insanın abisi idi o... "Abi" sıfatı en çok ona yakışırdı. Bu kelime, Türkçede resmî veya yazı dilinde kullanımı "ağabey" şeklinde olan, yaşça kendimizden büyük erkek kardeş veya kendimize yakın hissettiğimiz büyüklerimiz için kullanılan bir hitap, bir saygı ve sevgi sözcüğü ise de, sosyo-kültürel hayatımızda, günlük yaşam ilişkilerimizde veya iş ortamımızda bize öncülük eden, yol gösteren, güven telkin eden samimi ve babacan, koruyucu figürleri ve hatta liderlikleri ihata ve ifade eder. Bu tanımlamada yer verilen özelliklere ilave olarak "abi"; dert dinleyen, problem çözen, çevresine arkadaştan da öte candan ve yürekten dostça davranan hasbi ve harbi insan tipini tarif eder. Cevat Özkaya, işte bu tanımlamaların şahsında tebellür ettiği güzel bir insandı.

Bir vesileyle tanıştığı herhangi bir sade insandan tutun da daha çok merkezinde bulunduğu yayıncılık sektörü, yazı ve fikir dünyası, sivil toplum, vakıf-dernek camiaları

yani kısaca “bizim mahalle” içinde sevilen, sayılan, sözü dinlenilen, görüşlerine itibar edilen bir kanaat önderi; kısaca gerçek anlamıyla bir “abi” ve daha fazlası idi o...

Onun mümeyyiz vasıflarından biri de çok iyi ve sıkı bir kitap okuyucusu olması idi. Öğrencilik yıllarında babasının gönderdiği cep harçlıklarının büyük bölümünü kitap satın almaya ayırırdı. Oldukça geniş yelpazeden kana kana okuduğu kitaplar onun fikir dünyasını inşa etmiş ve zenginleştirmiştir. Onun kitap okuma aşkı, bir ömür boyu kesintisiz ve sürekli olarak devam etmiştir. Öyle ki, ömrünün son bir buçuk yılını yiyip bitiren kanser hastalığı nedeniyle tam yirmi üç gün devam eden yoğun bakım sürecine girdiğinde bile kitaplarını ve gözlüğünü isteyerek onlarla haşır-neşir olmayı tercih etti...

Hastalık sürecinde namazlarına daha bir dikkatli, *Kur’ân-ı Kerîm* dinlemeye daha bir iştiyaklı olmuştu. Kitabullah’ı özellikle iki güzide fem-i muhsinimiz olan hafız İsmail Coşar ve hafız İsmail Biçer’den dinlemeyi severdi. Biçer’den özellikle, “Len-tenâlü’l-birra hattâ tünfigû mimmâ tuhibbûn... (Sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda infak etmeden asla iyiliğe erişemezsiniz...)” ile başlayıp devam eden aşrı şerifi dinlemeye bayılır, kendi de dili döndüğünce tekrarlardı.

Son dönemlerde bir de Coşar’ın davudi sesinden Fuzuli’nin şu duygusal kasidesini dinler dururdu:

“Derdime vâkıf değil, cânân beni handân bilir

Hakkı vardır, şâd olanlar herkesi şâdân bilir

Söylesem te’siri yok, sussam gönül râzı değil

Çektiğim âlâmı bir ben, bir de Allah’ım bilir.”

Onun derdi, şahsi dünya dertlerinden ziyade Müslümanların içinde bulunduğu dertler ve sıkıntılardı, hatta bütün bir insanlığın karşı karşıya bulunduğu tehlikeler ve bunalımlar idi. Kuruluşlarına öncülük ettiği veya katkı sağladığı Pınar Yayınevi, *Pınar* ve *Umran* dergileri ile Mazlum Der, Bosna Dayanışma Grubu, Araştırma ve Kültür Vakfı, Gönüllü Teşekküller Birliği... gibi kuruluşlarda sergilediği çabaların ve gayretlerin amacı da bu dertlere derman olmaktı.

Eskilerin ifadesi ile, “Allah Teâlâ sa’yini meşkûr, amelini makbûl, zenbini mağfûr eylesin.” Mekânı cennet olsun.

CEVAT ÖZKAYA, YAYINCILIKTAN İSTANBUL’UN KÜLTÜREL HAFIZASINA İYİ BİR MİRAS BIRAKTI

Mehmet Semih Özdemir/Pınar Yayınları Koordinatörü

Türkiye’nin düşünce ve kültür hayatında bazı isimlerin etkisi, yayımladıkları kitapların çok ötesine uzanır. Onlar yalnızca eserleri okurla buluşturmaz; düşüncenin dolaşımına,

kültürel hafızanın korunmasına ve yeni nesillerin yetişmesine de katkıda bulunurlar. Cevat Özkaya, yaklaşık yarım asırlık emeğiyle bu isimlerden biriydi.

Pınar Yayınları Koordinatörü Mehmet Semih Özdemir ile merhum Cevat Özkaya.

Bir grup arkadaşın ortak gayretiyle kurulan Pınar Yayınları, kırk beş yıllık yayıncılık serüveninde Türkiye'nin düşünce dünyasında önemli bir yer edindi. Cevat Özkaya ise bu yolculuğun en istikrarlı temsilcilerinden biri oldu. Özellikle İslam düşüncesinin farklı coğrafyalardaki temsilcilerinin Türkçeye kazandırılması, çağdaş düşünce tartışmalarının okurla buluşturulması ve farklı fikrî gelenekler arasında irtibat kurulması, bu yayıncılık anlayışının belirgin özellikleriydi.

Ancak Özkaya'nın, kültür dünyasına katkısı yalnızca Pınar Yayınları'yla sınırlı değildi. Dergicilik, sivil toplum çalışmaları ve kültürel projeler aracılığıyla yayıncılığı daha geniş bir sorumluluk alanı olarak değerlendirdi. Bu yaklaşımın önemli örneklerinden biri, İstanbul Ticaret Odası tarafından 2020 yılında yayımlanan *İstanbul'un Kültürel Yüzü: Cağaloğlu, Sultanahmet, Beyazıt* adlı eserdir. Editörlüğünü Cevat Özkaya'nın üstlendiği bu kapsamlı çalışma, İstanbul'un tarihî yayıncılık ve düşünce merkezlerinin kültürel hafızasını kayıt altına almayı amaçlıyordu. Eser, yalnızca tarihî mekânları değil, o mekânlarda şekillenen yayıncılık geleneklerini, edebiyat çevrelerini ve fikrî ilişkileri de görünür kılıyordu.

Özkaya'nın Cağaloğlu'na ilişkin hassasiyeti bu kitapla sınırlı kalmadı. 11–12 Mayıs 2018'de düzenlenen İstanbul Kültür Çalıştayı'nda, Yayıncılık Kültürü Komisyonu Başkanlığı'nı üstlendi. Cağaloğlu'nun yeniden bir kitap ve kültür merkezi hâline gelmesi için geliştirilen Kitap ve Kültür Sokağı düşüncesinin öncülerinden biri oldu.

"BIRAKTIĞI MİRAS, TAMAMLANMIŞ BİR HİKÂYE DEĞİL; YENİ NESİLLERLE SÜRDÜRÜLMESİ GEREKEN KÜLTÜREL BİR SORUMLULUKTUR"

İstanbul Büyükşehir Belediyesi nezdinde yürütülen girişimler sonucunda Çatalçeşme Sokak'ta bazı binaların kiralanmasına kadar ilerleyen proje, 2019 yerel seçimlerinin ardından hayata geçirilemedi. Amaç, yalnızca kitapçıların bir araya geldiği ticari bir alan oluşturmak değildi. Yayıncıların, yazarların ve okurların buluştuğu; söyleşilerin, kültürel faaliyetlerin ve düşünce alışverişinin gündelik hayatla iç içe geçtiği yaşayan bir kültür ortamı tasarlanıyordu.

2025 yılında Fatih Belediyesi ve Vakıflar Genel Müdürlüğünün katkılarıyla Cağaloğlu'nda daha kapsamlı bir Kitapçılar Sokağı'nın açılması, bölgenin kültürel kimliğini yeniden canlandırma arayışının sürdüğünü gösterdi. Özkaya'nın Araştırma ve Kültür Vakfı, *Umran* dergisi ve Kısadan Hisse Kısa Film Festivali gibi farklı alanlardaki çalışmaları da aynı düşüncenin uzantısıydı: Kültürel üretimin devamlılığını sağlamak ve yeni kuşaklara imkân açmak.

Cevat Özkaya’nın sıkça tekrarladığı bir söz vardı: “Kabristanlar geçmişle övünenlerin mezar taşlarıyla doludur.” Bu söz, onun yayıncılık anlayışını özetliyordu. Geçmişin birikimini önemser, fakat geçmişte yapılanlarla yetinmeyi kabul etmezdi. Değişen dünyayı takip eder, yeni fikirleri dinler, gençleri teşvik ederdi. Bugün Cevat Özkaya’nın ardından yapılması gereken, yalnızca eserlerini ve hatırasını korumak değil, temsil ettiği yayıncılık anlayışını geleceğe taşımaktır. Çünkü onun bıraktığı miras, geçmişte tamamlanmış bir hikâye değil; yeni nesillerle devam ettirilmesi gereken kültürel bir sorumluluktur.